

Nr 140.

Av herr **Johansson, Johan Bernhard, m. fl.**, med förslag till lag
angående upplösning av vissa sammanslutningar m. m.

Enligt lag den 30 juni 1943 (nr 473) skall lagen den 14 juni 1940 angående upplösning av vissa sammanslutningar m. m. — i det följande benämnd upplösningslagen — äga fortsatt giltighet endast till den 30 juni 1944.

Upplösningslagens tillkomst och fortsatta giltighet har enligt allmän uppfattning ansetts vara av betydelse på grund av det farofyllda läget, i vilket vårt land befunnit sig under de senaste åren. Någon omständighet av beskaffenhet att minska behovet av förevarande beredskapslagstiftning har icke inträffat. Den utrikespolitiska utvecklingen är alltjämt synnerligen oviss, och för vårt land farofyllda situationer kunna oväntat uppstå, vilka tarva, att statsmakterna ha i sin hand nödiga medel mot statsfientliga sammanslutningar, som i vissa lägen kunna bli ytterst farliga för rikets säkerhet. Vi avse härvidlag sådana grupper av ena eller andra slaget, vilkas lojalitet mot riket i ett allvarligt läge till följd av deras utländska, osvenska förbindelser kan dragas i tvivelsmål. Behov av en sådan beredskapslagstiftning, som nu är i fråga, torde med all säkerhet föreligga jämväl efter den tidpunkt, då upplösningslagen upphör att gälla.

Om upplösningslagen således alltjämt är påkallad med hänsyn till de krav, som den vidare utvecklingen kan komma att ställa på vår beredskap, synes det vara uppenbart, att lagen i sin nuvarande lydelse är förenad med vissa brister, vilka böra undanröjas. I detta avseende få vi hänvisa till de vid 1942 års riksdag väckta likalydande motionerna I: 260 av herr Johan Bernhard Johansson m. fl. och II: 371 av herr Skoglund i Doverstorp m. fl. I nämnda motioner anföres bl. a. följande:

»I 1 § av denna lag anges i första stycket vilka sammanslutningar, som må förklaras upplösta.

Med avseende å upplösningens verkan förklaras i paragrafens tredje stycke, att 'har sammanslutning förklarats upplöst, må ny sammanslutning icke bildas för att fortsätta dess verksamhet'. Med denna formulering vill synas, som om den verksamhet, vars fortsättande förbjödes, allenast vore den i paragrafens första stycke angivna, medan däremot sammanslutningen skulle äga fortsätta annan av densamma bedriven, icke samhällsskadlig verksamhet, såsom t. ex. föreläsningsverksamhet, studiecirkelarbete o. s. v. Härigenom skulle emellertid upplösningen bliva helt illusorisk, då medlemmarna fortfarande hölles samlade i en och samma organisation; någon möjlighet att effektivt kontrollera vad denna fortsatta organisations verkliga syfte vore, läte sig uppenbarligen icke genomföra.

I 2 § stadgas, att 'upplöst sammanslutnings egendom vare förverkad till kronan, såvitt ej Konungen eller riksdagen annorlunda beslutar'. Ett om-

händertagande av all egendom en upplöst sammanslutning disponerar, skulle uppenbarligen på ett synnerligen verksamt sätt göra slut på dess möjligheter att i någon som helst form fortsätta sin samhällsfarliga verksamhet. Emellertid leder paragrafen i dess nuvarande avfattning icke till det avsedda resultatet. De sammanslutningar av olika ytterlighetspartier, mot vilka lagen en gång kan tänkas tillämpad, stå nämligen regelmässigt icke själva såsom ägare till egendomen i fråga. I stället hava bildats särskilda juridiska personer och andelarna eller aktierna i dessa torde numera ej sällan hava fördelats å olika enskilda medlemmar i sammanslutningen eller å sympatisörer med denna. Därest en dylik sammanslutning upplöses, bleve därför med nuvarande avfattning av lagen resultatet allenast, att på sin höjd egendom av mindre värde, som verkligen kunde sägas tillhöra sammanslutningen såsom sådan, bleve förverkad, medan av sammanslutningen disponerade fastigheter, tryckerier och dylikt såsom formellt ägda av en juridisk person eller annan icke kunde åtkommas.

Skall paragrafen i fråga verkligen kunna tjäna det avsedda syftet, måste därför dess verkningsområde väsentligt utsträckas.

3 § av den gällande lagen innehåller straffbestämmelser för 'den, som, efter det sammanslutning förklarats upplöst, fortsätter eller främjar fortsättningen av sammanslutningens verksamhet'. De i paragrafen givna exemplen å dylik brottslig gärning synas emellertid mindre lyckligt formulerade och därjämte så avfattade, att möjligheten att ernå ett fällande utslag enligt sagda paragraf synes mycket ringa. En ändring härutinnan synes påkallad.

I sista stycket av 3 § föreskrives, att 'egendom, som med ägarens eller hans ställföreträdarens samtycke användes för att främja fortsättningen av den förbjudna verksamheten, må dömas förverkad till kronan'. Häremot må erinras, att i fall av denna art synnerligen stora svårigheter regelmässigt lära möta att styrka förhandenvaron av dylikt samtycke även om något uttryckligt sådant samtycke givits. För den avsedda påföljden synes i vart fall icke böra krävas mera, än att nyttjandet skett med ägarens eller hans ställföreträdarens vetskap. Dylik vetskap synes emellertid med fog kunna presumeras, såvitt det icke är uppenbart, att sådan vetskap icke förefunnits.»

På grund av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen för sin del ville antaga en lag av den lydelse bilagan till denna motion utvisar.

Stockholm den 21 januari 1944.

J. B. Johansson.

Karl Wistrand.

Nils Gabrielsson.

Axel Mannerskantz.

Gustaf Velandér.

Georg Andréén.

Bilaga.

L a g

angående upplösning av vissa sammanslutningar m. m.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt, att Vi, med riksdagen, funnit gott förordna som följer:

1 §.

Sammanslutning, vars verksamhet åsyftar att med våldsamma medel eller med hjälp av främmande makt omstörta eller förändra rikets statskick eller vars verksamhet är ägnad att sätta rikets säkerhet i fara eller att allvarligt störa ordningen inom landet, må av Konungen och riksdagen genom samfällt beslut förklaras upplöst.

Under tid då riksdagen ej är samlad, äger Konungen, om fara är i dröjsmål, förbjuda sådan sammanslutning, som i första stycket avses, att tills vidare fortsätta sin verksamhet; dock må förbud som nu sagts ej meddelas med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall sammanträda inom trettio dagar. Har ej inom trettio dagar från nästföljande riksdags början riksdagen bifallit av Konungen gjord framställning om upplösning av sammanslutningen, skall förbudet, såframt det ej dessförinnan återkallats, upphöra att gälla efter utgången av nämnda tid. Förbudet skall upphävas, därest riksdagen hemställer därom.

Upplöst sammanslutnings verksamhet må ej i något avseende fortsättas, och ny sammanslutning må icke bildas för att helt eller delvis fortsätta sådan verksamhet.

2 §.

Upplöst sammanslutnings egendom vare förverkad till kronan, såvitt ej Konungen och riksdagen annorlunda besluta. Vad sålunda är stadgat skall gälla jämväl beträffande egendom, vilken ej tillhör upplöst sammanslutning men som uppenbarligen för sammanslutningens räkning innehaves av fysisk eller juridisk person eller som är ställd till sammanslutningens förfogande av någon, som ägt kännedom om att sammanslutningens verksamhet var sådan, som i 1 § sägs, eller skäligen bort det misstänka.

Har sammanslutning förklarats upplöst eller har Konungen förbjudit sammanslutning att tills vidare fortsätta sin verksamhet, äger Konungen uppdraga åt myndighet eller annan att efter de anvisningar, Konungen finner skäl meddela, omhändertaga och förvalta egendom, som i första stycket sägs.

3 §.

Den som, efter det sammanslutning förklarats upplöst eller förbjudits att tills vidare fortsätta sin verksamhet, fortsätter eller främjar fortsättningen av sammanslutningens verksamhet, såsom genom att delta i beslut eller bevista sammanträde eller genom att erlagga avgift eller tillhandahålla lokal eller redskap eller genom att bilda eller delta i sammanslutning, som är avsedd att fortsätta den förbjudna verksamheten, straffes, där ej gärningen enligt allmänna strafflagen är belagd med svårare straff, med fängelse eller straffarbete i högst två år. Är brottet ringa eller äro omständigheterna eljest synnerligen mildrande, må till dagsböter dömas. Böter tillfalla kronan.

Vad i 2 kap. 18 § strafflagen stadgas om förlust av ämbete, tjänst eller annan allmän befattning och om obehörighet därtill skall ock gälla, där någon för brott mot denna lag dömes till fängelse.

Egendom, som användes för att främja fortsättningen av den förbjudna verksamheten, skall dömas förverkad till kronan, där icke egendomen uppenbarligen nyttjas utan ägarens eller hans ställföreträdarens vetskap.

4 §.

Åtal för brott mot 3 § anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

5 §.

Konungen meddelar de närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1944 och gäller till och med den 30 juni 1945. Förbud som i 1 § andra stycket sägs skall ej gälla längre än lagen äger giltighet. Vad i lagen stadgas om sådant under tiden för lagens giltighet begånget brott, som i lagen avses, samt om förverkande skall äga tillämpning även efter det lagen i övrigt upphört att gälla.

Det alla etc.
